

Tauszik Tamás

„Az első, akire rábízott, az a zsidó árvaház volt.”

Az interjút Lénárt András készítette 2020. februárban Budapesten. Gépelte és az összefoglalásokat készítette Frojimovics Kinga.

Tauszik édesanyja terhesen került a lichtenwörthi → koncentrációs táborba. Magyarországra 1945 májusában tért vissza, Tamás 1945. június 11-én született meg, Budapesten. Édesanyja a kárpátaljai Alsószelityén született, és valahol a környékről származott édesapja is (Goldberg Ernő / Elijah), de őt Tamás soha nem látta és nem is tud róla csak annyit, hogy túlélte a háborút, és valamikor a '70-es években → alijázott.

Anyai ági nagyszülei nem kötöttek polgári házasságot, így Tamás édesanyját anyja vezetéknevén anyakönyvezték születésekor, 1919-ben: Markovics Etelnek. Etel volt a legidősebb, még hat testvére született. A nagymama, Markovics Berta 1938-ban meghalt, akkor a családja felbomlott. Etel ezt követően költözött Budapestre, ahol a Vasvári Pál utcában lakott. A → deportálás során Tamás édesanyjának két legfiatalabb testvére, egy fiú és egy lány haltak meg koncentrációs táborban. Az életben maradt testvérekből egy tért csak vissza Kárpátjára, és a '70-es évekig a Szovjetunióban élt, akkor vándorolt ki Izraelbe, két, már ott élő testvérhez.

1944 végén Tamás édesanyja először az óbudai téglagyárba, majd onnan gyalogmenetben Lichtenwörthbe került. Ekkor már Etel várandós volt, Tamás apja valahol Budapest környékén volt → munkaszolgálatos. A háború után Tamás szülei nem találkoztak újra, mivel az apa Kárpátjára tért vissza. Tamás és édesanyja 1956 nyarán Kárpátjára látogatott, de az ott élő anyai rokonok ellenezték, hogy Etel felkeresse Tamás apját. Ez talán azért történhetett, mert a háborút követően az apa új családot alapított – de ebben Tamás nem biztos.

A deportálásról Tamás édesanyja nem nagyon beszélt, néha említett kegyetlen → kápókat, és azt is említette, hogy sokat éheztek. Ezért egyszer élelmiszer szerzés céljából kiszökött a táborból, amit az örök testi fenyítéssel toroltak meg.

Tamás nevelőapja – Tauszik Mór – a → Donnál volt munkaszolgálatos, majd a frontról → malenkij robotra került egy bányába az Uralban. A háború előtt segédként dolgozott egy aranyművesnél, de a bányában annyira tönkrement a keze, hogy nem tudta folytatni mesterségét. Sok évvel a háború után tért csak vissza Magyarországra.

Tamás szüleivel egy társbérlettel alakított lakásban élt két másik társbérlettel, egy vallásos zsidó nénivel és egy másik, nagy beteg nénivel Budapesten az Aradi utca 11-ben. Ugyanebben a házban lakott Tamás nevelőapjának két testvére is.

Tamás nevelőapja a lánya, vagyis Tamás húga születésekor, 1957-ben a nevét Tauszik Miklóusra változtatta. Amikor a nevelőapa hazakerült a hadifogságból sokáig kórházi, majd szanatóriumi kezelés alatt állt. Tamás úgy emlékszik, hogy amikor iskolába kezdett járni, a nevelőapa már velük élt. Apja az ötvenes években a Corvin Áruházban volt eladó. Az *Állami Áruház* című filmben szerepelt is, egy bálát vitt. Tamás kamasz volt, amikor szülei házassága megromlott, és elváltak. A válást követően Tamás kifejezetten rossz viszonyba került nevelőapjával. Egyetemre Tamás 1963 és 1968 között Moszkvába járt – biológia szakon végzett genetikusként –, ahol nevelőapja és húga egyszer meglátogatták.

Tamás háború utáni családja nem volt vallásos, a → sabseszt nem tartották, édesanyja és nevelőapja csak ünnepekkor mentek templomba. Az ünnepeken a család leginkább a Vasvári Pál utcai zsinagógába járt, néha a Dohány utcaiba, de Tamás soha nem igazán volt vallásos.

'51-ben kezdtem az iskolát, előtte úgy emlékszem, hogy talán egy évig, lehet, hogy ez 49/50-ben volt a Paulay Ede utcai zsidó óvodába – az egy Joint által támogatott óvoda volt – legalább egy évet voltam ebben az óvodában. Előtte úgy 3–4 éves lehettem, amikor árvaházba kerültem.

Hogy tudta egyedülállóként nevelni az édesanyja?

Ez probléma lehetett. Úgy tudom, hogy volt egy a Pozsonyi úton lakó zsidó család, akinek a csecsemője nekem tejtestvérem volt. Tehát azt a csecsemőt is szoptatta anyám. Akkor valamennyi ideig nyilván ott lakott ... de pontosan nem tudom. Ez még az én emlékezetem előtti időszak.

Volt, akire bízhatta Önt, amíg ő dolgozik?

Kizárt dolog. Az első, akire rábízott, az a zsidó árvaház volt. Akkor már járó állapotban lehettem ... erről kevés emlékem van. Egy nagyon-nagyon furcsa emlékem van, nyilván nagyon hangos lehettem, nem tetszett, hogy odakerültem, és akkor egy lány odalépett hozzám, és a kezembe nyomott egy réz húszfillérest, aminek én egész addig örültem, míg le nem nyeltem. Ez valahol a Dózsa György úton volt, de ez teljesen átmeneti volt. Innen elkerültünk ... ilyen nevek jutnak eszembe, hogy ► Rege út, ► Cinege út, oda elkerültünk.

Később anyám elhelyezkedett a Svábhegyen egy árvaházban, ... erre már inkább emlékszem, hogy anyámmal a fogaskerekűvel mentünk ebbe az otthonba, valószínűleg nem voltam bentlakó. (...)

Erről az otthonról, ahol már Dalos Gyurival együtt voltam, és még egy későbbi barátomra is emlékszem, Kozma Bandira, ő is ott volt, van egy kép, amely valamilyen ünnepségen készült.

Kozma Bandi édesanyja, Székely Olga hosszú időn keresztül takarított a Zsidó Kórházban, és esti tagozaton elvégezte az orvosi egyetemet, és ő ott gyermekgyógyász lett. Később még az én húgomat is kezelte.

Vissza tudja idézni az első érzését ezekből az otthonokból?

Arra emlékszem, hogy volt egy Schmedeg néni nevű konyhás, aki az orosz sűrí-tett tejkonzerves kiürített dobozokat odaadta nekem, hogy azokat kinyalhassam.

A Paulay Ede utcai óvodából nagyon kellemes emlékei vannak Tamásnak. Emlékszik például arra, hogy egy ünnepségen Petőfi *Anyám tyúkját* adta elő, és, hogy ünnepeken nagyon finom ételeket kapott. Meg arra is, hogy egy nála nagyobb kislány, Grünfeld Lili néha megverte. Egy-másfél évet járhatott oviba, ahová az utolsó időben már egyedül ment az Aradi utcai otthonukból.

Iskolába az Izabella utcába járt, de az iskola 1954-1955 táján másik épületbe költözött, a Sztálin útra (ma Andrassy út). Az iskola Izabella utcai épülete rendőrségi fogház lett (ma szálloda). Elsőben nagyon sokan voltak az osztályban, nagyjából negyvenen. Osztályfőnökük feltehetően régebben apáca volt, Cöli néni (Ernst Celesztina). Másodikos és harmadikos osztályfőnökeit is szerette Tamás, a negyedikos osztályfőnökét viszont nem. Az 1955/56-os tanév végén Tamást az iskola áthelyeztette egy másik iskolába, a Szinyei Merse Pál utcába. Miközben ugyanabban a házban lakó unokatestvére és más ugyanott lakó iskolatársai a Sztálin úton maradtak. Tamás végül az új iskolában nagyon jól érezte magát, a tanulmányi eredményei is lényegesen jobbak lettek.

A házban egyébként több antiszemita lakó is volt. Tamást a házban lakók közül hárman „feljelentették” magaviseleti problémákkal a Sztálin úti iskolája igazgatójánál. Arra már nem emlékszik arra, hogy mi volt a panasz ellene.

1956-ban, a forradalom idején Tamás sokat mászkált az utcán apjával. Az Oktagonon együtt látták egy házfalra felírva: „Ne félj Icig, nem mész Auschwitzig”. Tamást ez azért érintette nagyon mélyen, mert az Aradi utcában a házmesterné gyakran Icignek szólította őt. A Köztársaság téren látta az akasztott embereket, és a Körút-Aradi utca sarkán felakasztott ÁVH-s akasztását is látta. Látta Budapest szétlőtt utcáit és a kiégett tankokat. Van egy fényképe is, amelyen egy tankon áll.